

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

«Տէր, բարւոք է մեզ աստ լինել. և եթէ
կամիս արասցուք երիս տաղաւարս, մի՛ քեզ,
և մի՛ Մովսիսի, և մի՛ Եղիայի»:

Մատթ. Ժէ 4:

Ամբան տաք ամիսներից մէկն էր. առաւ Յիսուս իւր
երեք աշակերտներին և ելաւ սարը աղօթելու: Եւ ահա
սարի կատարին են. դաշտի խեղդուկ օդին փոխարինել է
սարի թարմ և զով օդը, դաշտի նեղ հորիզոնի փոխարէն
բացուել է նոցա առաջ լայն հորիզոն, որտեղից կարելի է
դիտել ուրբ երկրի իւրաքանչիւր անկիւնը, որ ընդունակ է
բանալու մեր մէջ նոր ոգևորութեան անսպառ աղբիւրներ:

Աչքի հետ մարդու միտքն էլ է ազատուում դաշտի նեղ
հորիզոնից՝ երկրային հոգսերից, և թռչում դէպի վեր,
դէպի երկինք՝ հոգևոր աշխարհի հոգսերով զբաղուելու:
Մտքից յետ չի մնում նաև սիրտը. նա չի դբաղւում այս-
տեղ երկնային մանրիկ կրքերով, որոնք նսեմացնում են
մարդուն, սպանում նորա հոգու մեծութիւնը. այլ այս-
տեղ լայնանում է այդ նեղ մսեղէն անօթը և՛ սովորական
աշխարհիկ կրքերի փոխարէն, լեցւում երկնային ուրբ
«ոգևորութեամբ» սիրոյ և անձնուիրութեան զգացմունքով:

Սակայն երկար ճանապարհից յոգնած, թալկացած ու
հանգուտեան կարօտ աշակերտները դեռ ընդունակ չէին
այդ փոփոխութիւնը զգալու:

Ով կարդացել է ճամբորդների նկարագրութիւններ
դէպի Թափոր և Հերմոն, և կամ ինքը երբ և իցէ առիթ
է ունեցել սարն ի վեր մագլցել ամբան կիզիչ արևի ճա-

ռազայթների տակ՝ զիտէ թէ ի՞նչ հաճոյք է յոգնած ճամբորդի համար իւր թալկացած մարմինը ստուերաշատ մի վայրում հանգստացնելն ու անուշ նիրհելը: Բնութեան պահանջը յաղթեց, և նոքա նիրհեցին: Միայն Յիսուս էր, որ արթուն մնաց, զի նա Ֆիզիքսպէս էլ նոյնքան զօրեղ էր, որքան և հոգեպէս:

Սարի ազատ բարձունքը տրամադրում էր նրան աղօթել. նա շատ բան ունէր խօսելու իւր Հօր հետ, և ահա սարի խաղաղ առանձնութիւնը յարմար առիթ էր շնորհում նրան:

Նրան չէր հրապուրում բնութեան ընդարձակ ու սիրուն տեսարանը, որ տարածւում էր Թափորից մինչև Մեռեալ ծովը, այլ նա փորձում էր մտաւոր կամուրջ ձգել Թափորից մինչև աստուածային բարձունքը՝ կենդանի յարաբերութեան մէջ մտնելու համար իւր Հօր հետ՝ իւր «ես»-ի միւս կիսի հետ:

Նա պահանջ էր զգում իւր վշտոտ սիրտը բանալ իւր Հօր առաջ, յայտնել՝ որ դեռ ևս իւր աշակերտները անկարող են ըմբռնելու այն գաղափարը՝ թէ իւր փառքի ճանապարհը տանջանքի ճանապարհն է: Նա տեսնում էր իւր առաջ հոգեւոր յաղթանակ՝ աշխարհի փրկութիւնն ու վերածնութիւնը, սակայն տեսնում էր նաև իւր տկար հոգեւոր մարտիկներին, որոնք կոչուել էին աշխարհին կենսունակ ոյժ հաղորդելու, բայց դեռ անընդունակ էին աստուածային մտքերն ու ծրագրերն ըմբռնելու՝ և իւր շուրջը նիրհում էին:

Եւ ահա այս տանջական վիճակի մէջ՝ հոգեպէս թեթեւութիւն գտնելու նպատակով՝ նա ապաւինեց մարդկութեան միակ անկեղծ բարեկամին ու հովանաւորին՝ իւր Հօր աստուածային խորհրդին ու սիրուն: Նրա աղօթքը լսուեցաւ. նրա հոգու մէջ ծնունդ առած գաղափարներն ու մտապատկերները մարմին առին, նա տեսաւ իւր ներքին հոգեկան աշխարհը իրականի փոխուած, և ահա նրա ստի տակ գտնուող, մեղքերի գերի դարձած աշխարհը վերածնուած, փրկչի երկնային շողով լուսաւորուած և պայ-

ծառացած, երևացին նաև այլ երկու դէմքեր՝ հին ուխտի մեծագոյն անձինք՝ Մովսէսն ու Եղիան, որոնք նոյնպէս կանգնած էին լուսաւոր ու պայծառ՝ մարդկութեան կենտրոնական արևի՝ պայծառակերպեալ Յիսուսի ճաճանչներով լուսաւորուած:

Եւ ահա զարթեցան աշակերտներն ու տեսան մի պատկեր, որ երբեք տեսած չէին. իրենց վարդապետը այլակերպուել էր, նրա դէմքը արևից աւելի պայծառ էր շողշողում. սա երեկոյեան մայր մտնող արեգի վերջալոյսը չէր՝ ընկած նրա դէմքին, այլ մի գերբնական լոյս՝ ընդունակ լուսաւորելու ամբողջ տիեզերքը:

Ահա և երկնային ձայնը՝ «Դա է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ, դմա՛ լուարուք» (Ժէ 5). սա աստուածային կոչ էր, որ հրաւիրում էր հետևելու իրենց վարդապետին, ընթանալու նրա փշոտ ճանապարհով, խաչերը ուսերին Գողգոթա ելնելու, որովհետև այդ է յաւիտենական փառքի ճամբան:

Այս ձայնը, որ թունդ հանեց նոցա հոգին ու սարսուռ բերաւ նորա մարմնին, վերջին և գերագոյն ակտն էր նոցա աչքի առաջ տեղի ունեցող երևոյթի, որ ծածկուած էր խորհրդաւորութեան շղարշով: Քողն առնուեցաւ, և զարմացած ու ապշած աշակերտները շարունակեցին նայել դէպի այն վայրը, ուր բոպէ առաջ երեք մարդ էին տեսել. սակայն այժմ միայն Յիսուս էր կանգնած:

Նա ընդ միշտ չմնաց նոցա հետ սարի վերայ, ինչպէս Պետրոսն էր կամենում, այլ միայն գիշերեց. հասաւ երեկոն, արևը մայր մտաւ հեռաւոր սարերի ետև՝ իւր վերջին ճառագայթների փունջը նետելով ծովի մէջ: Թէ ինչ խօսեցին աշակերտները միմեանց հետ, չգիտենք, բայց դիտենք, որ Թափորի վրայ տօնական ժամեր անցուցին, ժամեր՝ որոնք անջինջ մնացին նոցա յիշողութեան մէջ իրենց երկրաւոր ամբողջ կեանքում:

Խորհրդաւոր և երջանիկ ժամ էր այն ժամը, որ երեք աշակերտները իրենց վարդապետի հետ անցուցին այլակերպութեան սարի վերայ. գերբնական ոգևորութեան բա-

ցականչութիւն էր, որ թուա Պետրոսի շրթունքներից թէ՛ «Տէր» բարւոյք է աստ լինել, և եթէ կամիս արտացոլք երիս տաղաւարս մի՛ քեզ, և մի՛ Մովսիսի, և մի՛ Եղիայի: Եւ ինչպէ՞ս կարող էր չյափշտակուել Պետրոսի նման դիւրազգաց և տպաւորուող մի անձն՝ տեսնելով իւր ոտքի տակ աշխարհը՝ լի՛ թշուառութեամբ և աղէտներով, իւր առաջը՝ պայծառակերպեալ տիրոջը և իւր շուրջը՝ սրբոց միաբանութիւնը:

Բայց աւա՛ղ, երանութեան այս ժամերը թուցիկ ու անցական էին, դեռ ևս հասած չէր Թափորի վերայ հիւղեր շինելու ժամը, դեռ ևս պահանջու՛մ էր պայծառակերպութեան սարի լուսաւոր բարձունքից իջնել վայր՝ երկրի տանջալից ու աղէտալից վայրերը, երթալ ու հոգեմաշ ժամեր անցնել Զիթենեաց սարի վերայ, Գողգաթա ելնել ու մարտիրոսական փշէ պսակ կրել, և ապա թէ երկինք վերանալ՝ ու փառաց պսակ առնել:

Սիրելիք, այսօր էլ մեր երկրային պանդխտութեան ընթացքում պատահում են Թափորի բարձունքներ և պայծառակերպութեան ժամեր, երբ մենք երկինքին աւելի ենք մօտենում, քան սովորաբար, երբ մենք՝ զոնէ ընդհանրապէս, այս աշխարհի վշտերից կտրու՛մ ու փոխադրու՛մ ենք մի այլ աշխարհ, ուր այս ստոր աշխարհը՝ մեր ոտքի տակ, Փրկիչը՝ մեր առաջ, և արդարների բանակը՝ մեր շուրջն ենք տեսնում:

Բայց երբ.

— Թափորի պայծառակերպեալ դէմքը կարտացոլանայ նաեւ մեր մէջ, պայծառակերպեալ Փրկիչը կարձանանայ նաեւ մեր առաջ, և նաեւ մեր շրթունքներից ինքնաբերաբար կրթուի՝ «բարւոյք է մեզ աստ լինել», երբ մենք էլ խորատուղուենք և ուսումնասիրենք մեր Փրկչի անձնաւորութիւնը, որ այնքա՛ն հարուստ է զբաւիչ պատկերներով: Երբ մենք էլ չարութեամբ, կեղծիքով, թշնամութեամբ և այլ բազմատեսակ մեղքերով լի այս աշխարհի կեանքը ճաշակելուց յետոյ՝ ուղղենք մեր հայեացքը դէպի նա, դէպի մարդկութեան միակ հաւատարիմ բարեկամը, երբ մենք

էլ՝ դիտելով մեր սրտի թուլութիւնը՝ մեր հոգու աղքատութիւնը և մեր մարմնի անկումը՝ դառնանք դէպի մեր կատարելատիպը՝ նրանով մխիթարուելու և սրբազան հաճոյք ստանալու համար:

Երբ մեր սէրը սառում է դէպի Տէրը, կամ մեր բարի գործելու եռանդը թուլանում է աշխարհի հոգսերի և հաճոյքների ճնշման առի՝ միթէ սրբազան հաճոյք չէ նայել խաչեցեալին և՛ յիշելով նրա սէրը դէպի մեզ, ջերմացնել մեր սիրտը դէպի նա ու դարթեցնել մեր նիրհած հոգեկան ոյժերը:

Երբ խաչի ծանրութիւնը և հոգսերի բեռը ճնշում է մեզ և այս երկիրը որպէս անհիւրընկալ, օտար երկիր, կամ որպէս անապատ հրաժարւում է մեզ համար ուրախութեան ծաղիկ հասցնել՝ միթէ մխիթարական չէ՞ հաւատով նայել դէպի երկինք և զգալ, որ այնտեղ է մեր բարեկամը, որ միշտ հոգում է մեր մասին, և որ երբեմն նոյնպէս շրջել է այս վշտերի վայրում՝ որ այժմ էլ նոյն հաւատարիմ աչքերը սիրով նայում են մեզ երկնքից, իսկ շրթունքները մրմնջում՝ «ես ընդ ձեզ եմ՝ զամենայն աւուրս մինչև ի կատարած աշխարհի»:

Պատուական եղբայրներ և քոյրեր, վառ պահէ՛ք մեր առաջ Փրկչի լուսեղէն պատկերը, ինչպէս երբեմն առաքեալները Թափուրի վերայ, նա կլինի մեր մխիթարիչ ընկերը այս աղմկալոյզ աշխարհում: Նա կլինի մեր լաստափայտը այս ալեկոծ ծովում:

Այսօր, երբ հայ եկեղեցին՝ Փրկչի պայծառակերպութեան տօնի օրը, սուսնձին զուգադիպութեամբ տօնում է նաև Հայոց Հայրապետի օծման տարեդարձը՝ պարտք եմ համարում յիշեցնել քեզ հայ ժողովուրդ, որ հայ ազգը ունի նաև իւր սեփական պայծառակերպութեան վայրը՝ իւր Թափուրը, իւր պայծառակերպեալ Փրկիչը, դէպի որը դարձել է միշտ հայ ժողովրդի աչքը, մանաւանդ տառապանքի օրերում, որ եղել է միշտ հայ մաքի ու սրտի մազնիսը—դա սուրբ էջմիածինն է:

Այնտեղ էլ, ինչպէս երբեմն Թափուրի վերայ, Փրկիչ

երևեցաւ արեգակնաճաճանչ գէմքով և ոսկէ ուռամբ բաղ-
խեց այն վայրը, ուր այժմ կանգնած է ԼուսաւորչաՏիմն
Մայր Աթոռը՝ ու Էջմիածին։

Այնտեղ էլ, ինչպէս երբեմն Թափորի վերայ, կանգնել
են միշտ լուսաւոր հայ գէմքեր՝ Հայոց հայրապետներ,
որոնք միշտ հայ մարդու մտքի աշխարհիկ սին ձգտումները
փոխարինել են երկնային վեհ գաղափարներով։

Այնտեղ էլ, ինչպէս երբեմն Թափորի վերայ, հայ ըն-
տրեալները հիացած ու հոգով վերացած կտրել են իրենց
աշխարհի հոգսերից և տարուելով այլ աշխարհի կարգե-
րով ու նուիրուելով վերին աշխարհի ձգտումներին՝ փորձել
են վերածնել հայ աշխարհը։

Այնտեղից էլ, ինչպէս երբեմն Թափորի վերայից, յան-
ցանքների գերի դարձած Հայաստան աշխարհը վերածնուած
է, լուսաւորուած ու պայծառացած մեր լուսամիտ հայ-
րապետների շնորհիւ։

Այսօր էլ՝ հայի արեան, հրդեհների, աւերի և այլ ան-
հուն տառապանքների օրերին բաղմած է այնտեղ՝ հայկա-
կան Թափորում, Հայոց հայրապետը, որ անքուն գիշեր-
ներ է անցնում, արտասուլթոր աչքերով աղօթում հայի
գոյութեան և նորա երջանիկ ապագայի համար։

Այժմ էլ եկել է այս աշխարհի հոգիների դռները բաղ-
խելու, հայ ժողովուրդ, քո աննկարագրելի վշտերն ու
տառապանքները մեղմելու և քո անհուն վէրքերը բու-
ժելու համար։

Սակայն այսօր հայ ժողովուրդը կարծես մոռացել է
իւր ազգային պայծառակերպութեան վայրը, ինչպէս մարդ-
կութիւնը Փրկչական Թափորը. բայց սխալուում է։ Այն
օրից, երբ հայը կորցրեց իւր հայրենիքը՝ իւր ոտքի տակի
հողը, կանգնեց հայրենիքի գաղափարի արձանը՝ ու Էջ-
միածինը. նա շինուած չէ՝ քարից կամ այլ նութից, այլ
մեր հայրենասիրական զգացմունքներից ձուլուած. և ամեն
անգամ, երբ թուլանում են մեր զգացմունքները՝ փոքրա-
նում է նաև այդ հաստատութիւնն ի վնաս հայութեան
գոյութեան և յուրախութիւն մեր բարեկամներին։

Բայց հոգուդ աչքը՝ հայ ազգ, հայոց թափորի սարն
ի վեր գնա՛, որ ապրես և չկորչես խաւարի ու չարութեան
գրկում:

Պայծառակերպեալ Յիսուս, քեզ եմ դիմում. դու՛ որ
երբեմն երկնային լուսովդ լուսաւորեցիր աշակերտներիդ
միտքը՝ ըմբռնելու աստուածային ճշմարտութիւնները,
լուսաւորիր և մեր միտքը այս փոքրիկ ճշմարտութիւնը
հասկանալու: Անսասան պահէ մեր թափորը՝ ս. Էջմիածին,
երկար կեանք պարգևէ՛ թափորի լուսով ոգևորուած ու քեզ
դէպի այդ լոյսը հրաւիրող մեր Վեհափառ Հայրապետին,
և ցաք ու ցրիւ ընկած հալածեալ ու տառապեալ հայ
ժողովրդի բեկորները ի մի ժողովէ և կենդանացուր. զի
քո է կարողութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս.
ամէն:

Գէորգ վարդապետ

Խօսուած է Տփլիսի մայր եկեղեցում, Յուլիսի 18-ին, Վեհա-
փառ Հայրապետի օծման Ե. տարեդարձի օրը:

Մանօր. Խմբ.